

גדעון בכר

שגריר, שליח מיוחד לשינויי אקלים
וקיימות, משרד החוץ

טל רונן

שותף מייסד YKCenter ויזם SDG
ישראל

ציטוט מומלץ

בכר ג ורונן ט. 2020. משבר הקורונה
כהזדמנות להיערכות חדשה לסגירת
פער הפליטות בישראל ובעולם.
אקולוגיה וסביבה 11(1).

בנייה ירוקה ומאופסת אנרגיה מצמצמת את פער הפליטות | צילום: Ricardo Gomez Angel, unsplash.com

משבר הקורונה כהזדמנות להיערכות חדשה לסגירת פער הפליטות בישראל ובעולם

בשנים האחרונות מתפרסמים יותר ויותר דו"חות מדעיים המתריעים בזה אחר זה על הנוקים האדירים שבני האדם גורמים למערכות הטבעיות ולסביבה. אנו עדים להכחדת מינים, לזיהום האוקיינוסים, האוויר והקרקע, למחסור במים, לתנועת פליטי אקלים, לסכנות לביטחון התזונתי וכמובן – ראשון בין כולם, למשבר האקלים. הדו"חות ברורים ומזוהרים כי בהיעדר שינוי מבני דרמטי בהתנהלות המין האנושי, אנו צפויים לשורה של אסונות שמסכנים את עתידנו בצורה חמורה. עם זאת, דווקא משבר הקורונה מציב בפנינו הזדמנות ייחודית לצמצם את פער הפליטות ולבצע שינוי דרמטי בהיערכותנו אל מול אתגרים אלה.

ישנם שני דו"חות סביבתיים הראויים להתייחסות מיוחדת בראי המשבר. הראשון שבהם הוא 'דו"ח 1.5 מעלות' שפרסם האו"ם בסוף 2018.^[2] הדו"ח קורא למדינות העולם לעשות כל מאמץ כדי להגביל את ההתחממות העולמית ל-1.5 מעלות צלזיוס עד 2030. נוסף על כך, הדו"ח מציג נתונים שלפיהם ההבדל בין התחממות של 1.5 מעלות לבין התחממות של 2 מעלות הוא דרמטי. לדוגמה, בעוד שהתחממות של 1.5 מעלות צפויה לגרום לכ-50% משוניות האלמוגים בעולם להיעלם, התחממות של 2 מעלות צפויה לגרום להיעלמותן של כ-90% מהשוניות. נזכיר לקוראים שהטמפרטורה העולמית הממוצעת כבר עלתה בכ-1 מעלה^[2], ובירושלם, לפי השירות המטאורולוגי, הטמפרטורה הממוצעת עלתה כבר ב-1.4 מעלות^[1].

דו"ח השני הראוי להתייחסות הוא דו"ח פער הפליטות שמפרסם האו"ם כל שנה. הדו"ח האחרון^[3] מתייחס לפער בין פליטת גזי החממה כיום לבין המצב שהיינו רוצים להיות בו מבחינת כמות פליטת גזי החממה כדי להימנע מחציית הרף של 1.5 מעלות. דו"ח זה מתאר תמונה מדאיגה במיוחד: גם אם כל מדינות העולם יעמדו בהחייבויותיהן להפחתת פליטת גזי חממה בהתאם להסכם פריז מ-2015 (דבר שכרגע אינו נראה באופק), הטמפרטורה העולמית הממוצעת צפויה לעלות ב-3.2 מעלות במהלך המאה הנוכחית. לפי הדו"ח, כדי לא לחרוג מרף התחממות של 1.5 מעלות על מדינות העולם להפחית את פליטת גזי החממה בשיעור של 55% ביחס לפליטותיהן בשנת 2018. במספרים מוחלטים מדובר בצמצום הפליטה ב-32 גיגה-טונות מהרמה שנמדדה ב-2018, כך שב-2030 תעמוד פליטת גזי החממה על 25 גיגה-טונות בלבד. לפיכך, כדי לעמוד ברף הפליטה הגלובלי הנדרש, על מדינות העולם להפחית את אחוז הפליטה בהיקף של כ-7.6% בשנה, עד שנת 2030.

הרכבת הקלה בירושלים. ראוי שנבצע מספר שינויים מבניים במשק כדי להמשיך ולצמצם את פער הפליטות, כגון הגברת השימוש באנרגיות מתחדשות | צילום: אדיר בנימיני, Wikimedia Commons

כידוע, נגיף הקורונה איננו גורם רק למשבר בריאות, אלא גם למשבר כלכלי אדיר ממדים. בעקבות זאת, ממשלת ישראל נדרשת לפתרונות כלכליים וכן לכינון "אסטרטגיית יציאה" עתידית להתמודדות עם המשבר הכלכלי "ביום שאחרי". כעת קריטי כי אסטרטגיה זו תכלול שינוי מהותי במערכות הכלכליות שלנו, כך שתשקולל בתוכן גם ההתמודדות עם משבר האקלים וההתחממות העולמית, בין היתר באמצעות מדיניות שיטתית וסדורה שמטרתה מחד גיסא צמצום פליטת גזי החממה ומאידך גיסא בניית חוסן ויכולות הסתגלות למשבר האקלים. עלינו לנצל את ההזדמנות חסרת התקדים שעומדת בפנינו עקב המצב הנוכחי שאנו נדרשים בו, בעל כורחנו, לצרוך פחות מוצרים פיזיים ולחשב מסלול מחדש באורחות חיינו כדי להתאים את סדרי

העדיפויות שלנו. כך, ראוי שנבצע מספר שינויים מבניים במשק כדי להמשיך ולצמצם את פער הפליטות. דוגמאות לשינויים נדרשים שכאלה הן:

1. הגברת השימוש באנרגיות מתחדשות;
2. ייעול משמעותי בשימוש באנרגיה;
3. המשך צמצום השימוש בפחם עד הפסקה מלאה ב-2025 כפי שמבקש לעשות משרד האנרגיה;
4. חשמול התחבורה ועידוד תחבורה ציבורית;
5. עידוד כלכלה מעגלית ומחזור;
6. בנייה ירוקה ומאופסת אנרגיה.

נוסף על האמור, המשבר יוצר הזדמנות שניתן לנצל לטובתנו כנגד האתגרים הסביבתיים המשמעותיים. כשם שמבוצעים עתה שינויים משקיים רחבים כדי להתמודד עם נגיף הקורונה, עלינו לאתחל את התעשייה והשוק הישראליים כך שהם יתמקמו בקדמת הבמה ביכולת המניעה ומתן פתרונות למשברים בכלל, ובתגובה לצרכים הנובעים ממשבר האקלים בפרט. ניתן להעלות על הדעת מספר תחומים שחשוב שהכלכלה הישראלית תקדם:

1. הפקת מים ראויים לשתייה לעולם המצוי במשבר מים מתעצם;
2. יצירת אנרגיה יעילה וזולה לכול;
3. פיתוחי חקלאות, תזונה ומזון בריא ומקיים;
4. יצירת תרופות ידידותיות לסביבה.

לסיכום, כמו כל משבר, משבר הקורונה הוא הזדמנות לשינוי, לבנייה מחדש של הכלכלה ולעיצוב נכון יותר של המציאות. המשק הישראלי מותאם לכך במיוחד, בהיותו משק המורכב מאנשים עם כישרון רב, שכבר עתה ממוקדים בחדשנות. אנו קוראים לממשלה ולאזרחים לפעול יחדיו כדי שלא נחמיץ את ההזדמנות הזו.

מקורות

1. יוסף י, בהר"ד ע, און ל ואחרים. 2019. שינוי האקלים בישראל. מגמות עבר ומגמות חזויות במשטר הטמפרטורות והמשקעים. דו"ח מחקר 4000-0804-2019-0000075. השירות המטאורולוגי.
2. IPCC. 2018. Summary for Policymakers. In: Masson-Delmotte V, Zhai P, Pörtner H-O, et al. (Eds). Global warming of 1.5°C. An IPCC special
3. UN Environment Programme. 2019. Emissions Gap Report 2019. Nairobi: UNEP